

PUBLIC MONOPOLIES IN EUROPEAN UNION

Anca Ileana Dușcă

Assoc. Prof., PhD., University of Craiova

Abstract: Free and undistorted competition between public or private firms of the Member States of the European Union is closely linked to the proper functioning of the internal market; this is why competition law is a major component of the substantive law of the European Union. European Union, according to Art. 3 TEU has exclusive competence to establish the competition rules necessary for its operation. If in the market fundamental freedoms, the Court has played an important role in specifying and developing these primary legal instruments of integration on competition, the European Commission has acted with priority over other institutions¹.

Keywords: free competition, the European Union, European Commission, Internal Market, public monopolies, exclusive rights

Punere în temă

Prohibiția înțelegerilor anticoncurențiale² și a abuzului de poziție dominantă³ vizează deopotrivă întreprinderile publice, cât și cele private, dar aceste dispoziții își pierd eficacitatea, câtă vreme sunt

¹ A.I.Dușcă, *Dreptul Uniunii Europene privind afacerile, ediția a 2-a revizuită și adăugită*, Ed.Universul Juridic, București, 2016, pp. 145-156; A. Groza, *Uniunea Europeană Drept material*, Ed. C. H. Beck, București, 2014, p.143; Ch. Gavalda, G. Parleani, *Droit des affaires de l'Union européenne*, 6e éd, Paris, Juris Classeur, 2010, p.796. A se vedea și: G. D. Gărăiman, D. Dănișor, O. Ghiță, R. Răducanu, M. Soreață, D. Gărăiman, *Mic dicționar de termeni juridici în spațiul european*, Ed. Universitaria, Craiova, 2008.

² Art. 101 TFUE prevede: (1) Sunt incompatibile cu piața internă și interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care pot afecta comerțul dintre statele membre și care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne și, în special, cele care: (a) stabilesc, direct sau indirect, prețuri de cumpărare sau de vânzare sau orice alte condiții de tranzacționare; (b) limitează sau controlează producția, comercializarea, dezvoltarea tehnică sau investițiile; (c) împart piețele sau sursele de aprovizionare; (d) aplică, în raporturile cu partenerii comerciali, condiții inegale la prestații echivalente, creând astfel acestora un dezavantaj concurențial; (e) condiționează încheierea contractelor de acceptarea de către parteneri a unor prestații suplimentare care, prin natura lor sau în conformitate cu uzanțele comerciale, nu au legătură cu obiectul acestor contracte. (2) Acordurile sau deciziile interzise în temeiul prezentului articol sunt nule de drept. (3) Cu toate acestea, prevederile alin. (1) pot fi declarate inaplicabile în cazul: oricărui acorduri sau categorii de acorduri între întreprinderi; oricărui decizii sau categorii de decizii ale asocierilor de întreprinderi; oricărui practici concertate sau categorii de practici concertate care contribuie la îmbunătățirea producției sau distribuției de produse ori la promovarea progresului tehnic sau economic, asigurând totodată consumatorilor o parte echitabilă din beneficiul obținut și care: (a) nu impun întreprinderilor în cauză restricții care nu sunt indispensabile pentru atingerea acestor obiective; (b) nu oferă întreprinderilor posibilitatea de a elimina concurența în ceea ce privește o parte semnificativă a produselor în cauză. A se vedea și: A.I.Dușcă, D.Dănișor, *Dicționar de dreptul Uniunii Europene*, Ed. Simbol, Craiova, 2018; G. Wagner, *Should Private Enforcement of Competition Law be Strengthened?* în D. Schmidtchen, M. Albert, S. Voigt, *The More Economic Approach to European Competition Law*, Tubingue, Mohr Siebeck, 2007, pp. 120-121; D. Hensler, *Class Action Dilemmas: Pursuing Public Goals for Private Gains*, Santa Monica, RAND Institute for Civil Justice, 2000, p. 69; A.Băbălău, *Măsurile legislative adoptate de Comunitatea Europeană în domeniul fiscalității directe*, www.proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/view/1152/1069; D. Dănișor, *La traduction juridique, facteur d'intégration européenne*, **Proceedings ale Congresului Integrarea Europeană, - între tradiție și modernitate**, Ed. Universității "Petru Maior", **Volum 5/2014**, p. 713-717; A-I.Dușcă, D. Dănișor, *Consumers and European Contract Law*, The Knowledge-Based Organization the 20th International Conference 12-14 June 2014, Land Forces Academy, Nicolae Bălcescu Land Forces Academy Publishing House, pp. 64-69.

³ Conform art. 102 TFUE, „Este incompatibilă cu piața internă și interzisă, în măsura în care poate afecta comerțul dintre statele membre, folosirea în mod abuziv de către una sau mai multe întreprinderi a unei poziții dominante

menținute monopolurile de stat. Tratatul de la Roma prevedea printre obligațiile originare ale statelor membre și suprimarea drepturilor concedate, contrare dispozițiilor relative la concurență⁴. La finele anului 1980, a început o scădere a protecției în cauză, astfel că politica de concurență comunitară a devenit, prin dispozițiile relative la libera circulație, un instrument de deschidere a piețelor naționale. La acest prim factor, se adaugă progresul tehnic care a făcut dificilă menținerea monopolurilor de stat, altădată justificate de constrângerile materiale. Comisia a pus în aplicare art. 90 din Tratat, conform căruia „statele membre, în privința întreprinderilor publice și a întreprinderilor cărora au acordat drepturi speciale sau exclusive⁵ nu vor edicta și nu vor menține nicio măsură contrară regulilor prezentului Tratat, în special celor prevăzute de art. 85 și 86-94 TCE”⁶. Trebuie remarcat că referirea la regulile Tratatului (art. 85-90) trebuie conjugată cu mai multe dispoziții ale acestuia: cum ar fi libera circulație a mărfurilor, persoanelor sau serviciilor sau politica de concurență⁷. De asemenea, referirea la întreprinderile de stat titulare de drepturi speciale sau exclusive, a permis aplicarea ansamblului de principii stabilite de jurisprudența relativă la art. 81 și 82 TCE, nu numai comportamentelor întreprinderilor private, dar, în mod egal și întreprinderilor de stat⁸, ceea ce a dus la depășirea divizării, făcută în Tratat, între regulile de concurență aplicabile întreprinderilor și cele aplicabile statelor⁹.

deținute pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia. Aceste practici abuzive pot consta în special în: (a) impunerea, direct sau indirect, a prețurilor de vânzare sau de cumpărare sau a altor condiții de tranzacționare inechitabile; (b) limitează producția, comercializarea sau dezvoltarea tehnică în dezavantajul consumatorilor; (c) aplicarea în raporturile cu partenerii comerciali a unor condiții inegale la prestații echivalente, creând astfel acestora un dezavantaj concurențial; (d) condiționarea încheierii contractelor de acceptarea de către parteneri a unor prestații suplimentare care, prin natura lor sau în conformitate cu uzanțele comerciale, nu au legătură cu obiectul acestor contracte.” A se vedea: A. Jones, B. Sufirin, *EC Competition Law*, 3rd edn, Oxford, Oxford University Press, 2008, pp.924–930; J. Faull, A. Nikpay, *The EC Law of Competition*, 2nd edn, Oxford, Oxford University Press, 2007, pp. 116–126; R. O’Donoghue, J. A. Padilla, *The Law and Economics of Article 82 EC*, Portland: Hart Publishing, 2006, pp.146–151; R. Whish, *Competition Law*, 6th edn, Oxford, Oxford University Press, 2009, pp.563–564; N. Petit, *Oligopoles, Collusion Tacite et Droit Communautaire de la Concurrence*, Bruxelles, Brylant, 2007, pp.140–144.

⁴ Section troisième: Les aides accordées par les Etats, Chapitre 1 Les règles de concurrence, Titre I Les règles communes, Troisième partie – La Politique de la Communauté ARTICLE 90 1. Les États membres, en ce qui concerne les entreprises publiques et les entreprises auxquelles ils accordent des droits spéciaux ou exclusifs, n’édicte ni ne maintiennent aucune mesure contraire aux règles du présent Traité, notamment à celles prévues aux articles 7 et 85 à 94 inclus. 2. Les entreprises chargées de la gestion de service d’intérêt économique général ou présentant le caractère d’un monopole fiscal sont soumises aux règles du présent Traité, notamment aux règles de concurrence, dans les limites où l’application de ces règles ne fait pas échec à l’accomplissement en droit ou en fait de la mission particulière qui leur a été impartie. Le développement des échanges ne doit pas être affecté dans une mesure contraire à l’intérêt de la Communauté. 3. La Commission veille à l’application des dispositions du présent article et adresse, en tant que de besoin, les directives ou décisions appropriées aux États membres.

⁵ M. Wise, *Droit et politique de la concurrence dans l’Union européenne*, *Revue sur le droit et la politique de la concurrence* 2007/1 (Vol. 9), pp. 7 – 98.

⁶ A se vedea : P. Corruble, F. Aubert, J.B. Avel, M. Charbit, C.H. Dechelette, P. Circh, *Droit européen des affaires*, Dunod, Paris, 1998, p. 183; O. Manolache, *Regimul juridic al concurenței în dreptul comunitar*, Ed. All Beck, București, 1997; P. Craig, G. de Búrca, *Dreptul Uniunii Europene Comentarii, jurisprudență și doctrină*, ed. a IV-a, serie coordonată de B. Andreșan-Grigoriu și T. Ștefan, Ed. Hamangiu, București, 2009; A.L. Ivan, *Perspective teoretice ale construcției europene*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2003.

⁷ J-P. Dtetie, *Strategor : Politique générale de l’entreprise*, Dunod, 4ème édition, Paris, 1997; B., Gomes - Casseres, *Do you really have an alliance strategy?*, *Strategy & Leadership*, Vol. 26, Issue 4, 1998; F. Rigaux, *La notion de fait en science juridique*, *Annales de droit de Louvain*, Louvain, 1988, p. 3; M. Duault, *Les méga-alliances, à l’image des groupements d’entreprises de transport maritime, en droit communautaire de la concurrence*, Mémoire, Nantes, 2011, p. 66.

⁸ V. Constantinesco, J.-P. Jacqué, R. Kovar, D. Simon, *Traité instituant la CEE*, Economica, Paris, 1992, p. 566; V. Korah, *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice*, 8th edn, Oxford & Portland Oregon, Hart Publishing, 2004, p.113; H. Haupt, *Collective Dominance under Article 82 E.C. and EC Merger Control in the Light of the Airtours Judgment*, *European Competition Law Review* 23, no. 9/2002, pp.434-439; M. Canoy, P. Rey, E. van Damme, *Dominance and Monopolization*, TILEC Discussion Paper DP 2004-022, Tilburg University, pp.65–69.

⁹ A se vedea: A. Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, ed. a IV-a, revăzută și adăugită după Tratatul de la Lisabona (2007/2009), Ed. Universul Juridic, București, 2010; B. Andreșan-Grigoriu, T. Ștefan, *Tratatele Uniunii Europene –*

TFUE acordă atenție monopolurilor de stat, în termenii următori: Art. 37 (ex-art. 31 TCE) (1) Statele membre adaptează monopolurile naționale cu caracter comercial, astfel încât să se asigure excluderea oricărei discriminări între resortisanții statelor membre cu privire la condițiile de aprovizionare și comercializare. Dispozițiile prezentului articol se aplică oricărui organism prin intermediul căruia un stat membru, de jure sau de facto, direct sau indirect, controlează, conduce sau influențează în mod semnificativ importurile sau exporturile dintre statele membre. Aceste dispoziții se aplică, de asemenea, monopolurilor de stat concesionate. (2) Statele membre se abțin să introducă orice nouă măsură care contravine principiilor enunțate la alin. (1) sau care restrânge domeniul de aplicare a articolelor care se referă la interzicerea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative între statele membre. (3) În cazul unui monopol cu caracter comercial care presupune o reglementare menită să faciliteze desfacerea sau valorificarea produselor agricole, trebuie asigurate, în aplicarea normelor prezentului articol, garanții echivalente pentru ocuparea forței de muncă și pentru nivelul de trai al producătorilor în cauză. Art. 106 (ex-art. 86 TCE) (1) În ceea ce privește întreprinderile publice și întreprinderile cărora le acordă drepturi speciale sau exclusive, statele membre nu adoptă și nu mențin nicio măsură care contravine normelor tratatelor și, în special, celor prevăzute la art. 18 și 101-109. (2) Întreprinderile care au sarcina de a gestiona serviciile¹⁰ de interes economic general sau care prezintă caracter de monopol fiscal se supun normelor tratatelor și, în special, regulilor de concurență, în măsura în care aplicarea acestor norme nu împiedică, în drept sau în fapt, îndeplinirea misiunii speciale care le-a fost încredințată. Dezvoltarea schimburilor comerciale nu trebuie să fie afectată într-o măsură care contravine intereselor Uniunii. (3) Comisia asigură aplicarea dispozițiilor prezentului articol și adresează statelor membre, în cazul în care este necesar, directivele sau deciziile corespunzătoare¹¹.

Liberalizarea monopolurilor

În absența unei definiții¹², Comisia a emis două directive relative la drepturile exclusive și speciale, pe piața terminalelor de telecomunicații și a serviciilor de telecomunicații, pe baza art. 90 alin. (3)¹³. Aceste două directive au fost abrogate de Directiva 2008/63/CE a Comisiei, din 20 iunie 2008, privind concurența pe piețele echipamentelor terminale pentru telecomunicații. Conform acesteia, „drepturile speciale” înseamnă drepturile acordate de un stat membru, unui număr limitat de întreprinderi, prin orice instrument cu putere de lege sau administrativ, care, pe un anumit teritoriu geografic: a) limitează la două sau mai multe, numărul acestor întreprinderi, în conformitate cu alte criterii decât criteriile obiective proporționale și nediscriminatorii și b) desemnează, altfel decât în conformitate cu aceste criterii menționate la lit. a) câteva întreprinderi concurente sau c) conferă oricărei întreprinderi sau oricăror întreprinderi, orice avantaje legale sau

actualizat 2010, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2010; A.I. Dușcă, A.L. Turculeanu, *Drept comunitar al afacerilor*, Caiet de seminar, Ed. Universul Juridic, București, 2010.

¹⁰ B. Gilles, C. Henry, *Concurrence et services publics dans l'Union européenne*. In: *Politiques et management public*, vol. 16, n° 2, 1998. pp. 178-180, https://www.persee.fr/doc/pomap_0758-1726_1998_num_16_2_3312_t1_0178_0000_1 - consultat la data de 11.02.2019.

¹¹ P. Bauby, *Le concept de concurrence dans l'Union européenne: origines, contenu, devenir*, în Colloque EUROPA-Limoges –21 novembre 2014 La concurrence nonfaussée au sein de l'Union: Peut-on évoluer vers une concurrence équitable en Europe?,

www.actionpublique.eu/attachments/article/75/Le%20concept%20de%20concurrence%20dans%20l%27UE.pdf - consultat la data de 11.02.2019; <https://www.petitesaffiches.fr/decryptage,076/concurrence-et-monopole-la,12849.html?lang=fr> - consultat la data de 11.02.2019.

¹² Jurisprudența comunitară, în baza art. 81 și 82 TCE, a definit noțiunile de monopoluri ale întreprinderilor publice și drepturi exclusive ale întreprinderilor private. Drepturile speciale nu sunt definite în Tratat, dar doctrina consideră că nu există nicio diferență notabilă între drepturile exclusive și cele speciale. A se vedea: C. Nourissat, *Droit communautaire des affaires*, Paris, Dalloz, 2e éd., 2005; O. Manolache, *Drept comunitar*, ed. a IV-a, Ed. All Beck, București, 2004; A. Fuerea, *Drept comunitar al afacerilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2003; S. Deleanu, *Drept comunitar al afacerilor*, Ed. Dacia Europa Nova, Lugoj, 2001.

¹³ Directiva 88/301/CEE, 27 iunie 1989, Directiva 90/388/CEE, 28 iunie 1990.

rezultate din măsuri de reglementare, care afectează semnificativ capacitatea oricărei întreprinderi să importe, să comercializeze ... echipamente terminale de telecomunicații, pe același teritoriu geografic și în condiții în mod semnificativ echivalente. Statele membre care au acordat întreprinderilor drepturi speciale sau exclusive trebuie să asigure retragerea drepturilor exclusive, precum și a acelor drepturi speciale care: a) limitează la două sau mai multe, numărul întreprinderilor, în conformitate cu alte criterii decât criteriul obiectiv, proporționale și nediscriminatorii sau b) desemnează, în conformitate cu alte criterii decât cele menționate la lit. a), mai multe întreprinderi concurente (art. 2). Totodată, statele trebuie să informeze Comisia cu privire la măsurile luate sau la proiectele legislative introduse în acest sens.

Curtea, în hotărârea din 19 martie 1991 a terminalelor de telecomunicații și a serviciilor de telecomunicații, a anulat cele două directive în privința drepturilor speciale, reproșând Comisiei că nu a definit în prealabil aceste drepturi și nici nu a determinat în ce mod aceste drepturi sunt susceptibile să restrângă concurența¹⁴. Comisia, a modificat prin Directiva 91/46/CEE – 13 octombrie 1994 cele două directive anterioare și a definit drepturile speciale ca fiind: drepturi acordate de un stat membru unui număr limitat de întreprinderi, prin intermediul mijloacelor legislative ori administrative, care limitate la două sau mai multe întreprinderi, sunt oferite după criterii neobiective și care conferă, în același timp uneia sau mai multor întreprinderi avantaje legale ce afectează substanțial capacitatea concurenței a altor întreprinderi. În privința mijlocului de acțiune al Comisiei s-a pus întrebarea dacă este ținută să acționeze pe baza unei plângeri care denunță o situație contrară art. 85 și 86 TCEE. Această întrebare a fost formulată în afacerea Ladbroke II¹⁵ (27 octombrie 1994) în care era vorba de o societate britanică de organizare de pariuri pentru cursele hipice și canine, care dorea să opereze în Franța unde s-a opus monopolul Paris Mutual Urbain. Ladbroke a depus la Comisie o plângere în baza art. 85, 86 și 90 și înainte de termenul de judecată a formulat și un recurs în carență (în baza art. 175 din Tratat)¹⁶. Tribunalul a descărcat Comisia de obligația de a emite sau de a refuza să ia o decizie deoarece, conform Tribunalului, puterea de supraveghere de care dispune Comisia, în baza art. 90 alin. (3) implică și puterea de apreciere a compatibilității măsurilor statale cu regulile Tratatului. În consecință, exercițiul acestei puteri, nu se asortează cu obligația de intervenție din partea Comisiei, ceea ce înseamnă că discreția alegerii instrumentelor se dublează cu cea de inițiere a acțiunii.

Reglementarea monopolurilor

Cu privire la regula în materie, sunt esențiale o serie de considerații; astfel, deși monopolurile, drepturile exclusive și speciale pot, prin natura lor, să genereze prejudicii concurenței, în special

¹⁴ Hotărârea Curții din 19 martie 1991, dată în cauza C-202/88, părți fiind: *Republica Franceză c. Comisiei Comunităților Europene* și având ca obiect anularea parțială a Directivei 88/301/CEE a Comisiei din 16 mai 1988 privind concurența pe piețele echipamentelor terminale pentru telecomunicații. În hotărâre se precizează: Trebuie subliniat că un sistem de concurență nenedaturată precum cel prevăzut de tratat nu poate să fie garantat decât în cazul în care este asigurată egalitatea șanselor între diverșii operatori economici. Faptul de a încredința unei întreprinderi care comercializează aparate terminale sarcina de a elabora specificațiile pe care trebuie să le îndeplinească aparatele terminale, de a controla aplicarea acestora și de a omologa aparatele respective echivalează cu faptul de a-i conferi puterea de a stabili, după bunul plac, aparatele terminale care pot să fie racordate la rețeaua publică și de a-i acorda astfel un avantaj evident asupra concurenților. În aceste condiții, Comisia a fost îndreptățită să solicite ca elaborarea specificațiilor tehnice, controlarea aplicării acestora și omologarea să fie efectuate de o entitate independentă de întreprinderile publice sau private care furnizează bunuri și/sau servicii concurente în sectorul telecomunicațiilor. Pct. 51, 52.

¹⁵ A se vedea și: *CJUE, hotărârea din 3 iunie 2010 în afacerea C-258/08, Ladbroke Betting & Gaming Ltd, Ladbroke International Ltd c. Stichting de Nationale Sporttotalisator*. Acțiune preliminară formulată de Hoge Raad der Nederlanden. A se vedea și: *Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 1 iulie 2008, dată în cauza C-49/07, având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul art. 234 CE de Dioikitiko Efeteio Athinon (Grecia), în procedura Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) împotriva Elliniko Dimosio*.

¹⁶ A se vedea: B.M.C. Predescu, A.I. Dușcă, *Dreptul comunitar al afacerilor*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003, p. 220 și urm.; O. Manolache, *Drept comunitar*, ed. a IV-a, Ed. All Beck, București, 2004.

prin abuzul de poziție dominantă, normele Tratatului nu intenționează să interzică aceste drepturi și monopolul¹⁷.

Curtea a hotărât în dosarul Sacchi¹⁸, la 30 aprilie 1974 că nimic nu interzice statelor membre să stabilească un monopol, pe baza interesului general, dar organizarea și reglementarea monopolului trebuie să fie compatibile cu dispozițiile Tratatului. Curtea a stabilit o distincție între existența unui drept și exercițiul lui, în sensul că doar exercițiul abuziv al acestui drept este condamnat. Concepția protectoare a monopolurilor s-a clătinat sub influența unei doctrine zisă a „abuzului automat”. Doctrina „abuzului automat” constă în situarea originii abuzului, în ocrotirea monopolurilor sau a drepturilor exclusive și speciale, căci abuzul este consubstanțial cu crearea sau menținerea monopolurilor sau a drepturilor monopoliste. Cu alte cuvinte, există un abuz prin simpla existență a monopolului.

Această doctrină, sistematizată de anumite servicii ale Comisiei, are la bază o serie de hotărâri: într-un prim caz¹⁹, afacerea Höffner – 23 aprilie 1991, este vorba de o întreprindere care, după ce a apelat la serviciile unei persoane ce recruta cadre capabile să conducă o întreprindere s-a opus cererii de plată a acestuia invocând ilegalitatea contractului pe motivul că, potrivit legislației germane, serviciile de plasament erau rezervate unui oficiu federal de muncă și prin urmare, cabinetul de recrutare desfășura o activitate ilegală, iar contractele erau nule. Curtea a decis că în cazul în care monopolul public nu este în stare să satisfacă cererea, menținerea în vigoare a legislației contravine art. 86 TCEE.

Într-un alt caz este vorba de stabilirea în Salonic a unei stații de televiziune locală ce a violat astfel monopolul Ellinki Radiophonia Teleorassi (ERT²⁰). În hotărârea din 18 iunie 1991, Curtea a reținut că art. 90 alin. (1) se opune acordării unui drept exclusiv de retransmitere de emisiuni de

¹⁷ A se vedea: O. Manolache, *Regimul juridic al concurenței în dreptul comunitar*, Ed. All, București, 2004; A. Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, ed. a IV-a, revăzută și adăugită după Tratatul de la Lisabona (2007/2009), Ed. Universul Juridic, București, 2010; L. Dubouis, C. Blumann, *Droit matériel de l'Union Européenne*, Paris, Montchrestien, 4e éd., 2006; C. Nourissat, *Droit communautaire des affaires*, Paris, Dalloz, 2e éd., 2005. J.Y. Naudet, *La fin des monopoles*, 2013, <http://www.libres.org/conjoncture/3173-la-fin-des-monopoles-.html> - consultat la data de 11.02.2019; J. Garello, *Le monopole public cause de tous nos maux*, 2018, <https://www.bastiat.net/le-monopole-public-cause-de-tous-nos-maux/> - consultat la data de 11.02.2019.

¹⁸ *Hotărârea Curții din 30 aprilie 1974, Giuseppe Sacchi*, dată în cauza 155/73 precizează: schimburile comerciale de orice tipuri de materiale, aparate de înregistrare sonoră, filme și alte produse utilizate pentru difuzarea de mesaje televizate se supun normelor referitoare la libera circulație a mărfurilor; În consecință, dacă existența unui monopol asupra mesajelor publicitare televizate nu este, în sine, contrară principiului liberei circulații a mărfurilor, un astfel de monopol ar contraveni acestuia dacă discriminează prin favorizarea materialelor și produselor naționale. Pct. 7. Interpretarea coroborată a art. 86 și 90 duce la concluzia că existența unui monopol al unei întreprinderi căreia statul membru i-a acordat drepturi de exclusivitate nu este, în sine, incompatibilă cu art. 86; Același este și cazul unei extinderi a drepturilor de exclusivitate care urmează unei noi intervenții a statului; Mai mult, dacă anumite state membre consideră întreprinderile care operează în domeniul televiziunii, fie și cu privire la activitățile comerciale, în special în materie de publicitate, ca fiind întreprinderi care au drept scop un serviciu de interes economic general, aceste interdicții se aplică, în ceea ce privește comportamentul lor pe piață, în temeiul art. 90 alin. (2) atât timp cât nu s-a demonstrat că interdicțiile amintite ar fi incompatibile cu realizarea misiunii acestora. Pct. 14, 15.

¹⁹ A se vedea P. Corruble ș.a., *op. cit.*, p. 180. *Hotărârea Curții (Camera a șasea) din 23 aprilie 1991 dată în cauza C-41/90 Klaus Höfner și Fritz Elser c. Macrotron GmbH*, precizează: simplul fapt de a crea o astfel de poziție dominantă prin acordarea unui drept exclusiv în sensul art. 90 alin. (1) nu este, în sine, incompatibil cu art. 86 din tratat. Un stat membru nu încalcă, de fapt, interdicțiile conținute în aceste două dispoziții decât dacă întreprinderea în cauză este constrânsă, prin simpla exercitare a dreptului exclusiv care i-a fost acordat, să exploateze în mod abuziv poziția sa dominantă. Potrivit art. 86 teza a doua lit. (b) din tratat, o astfel de practică abuzivă poate, în special, să constea într-o limitare a prestației în defavoarea solicitanților serviciului în cauză. Un stat membru creează o situație în care prestația este limitată, atunci când întreprinderea căreia acesta i-a acordat un drept exclusiv care se extinde la activitățile de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi, nu este, în mod evident, în măsură să satisfacă cererea pieții pentru acest gen de activități și atunci când exercitarea efectivă a acestor activități de către societăți private este imposibil de realizat datorită menținerii în vigoare a unei dispoziții legale care interzice aceste activități sub sancțiunea de nulitate a contractelor respective. Pct. 29-31.

²⁰ *Hotărârea Curții din 18 iunie 1991, dată în cauza C-260/89, părți fiind: Elliniki Radiophonia Tileorassi AE c. Dimotiki Etairia Pliroforissis și Sottrios Kouvelas*.

televiziune, când aceste drepturi sunt susceptibile să creeze o situație în care întreprinderea încalcă art. 86 TCEE, printr-o politică discriminatorie în favoarea programelor sale. Și în această hotărâre, Curtea cere ca monopolul să conducă la o conduită abuzivă. În acest caz, este condamnată cumularea monopolului de difuzare și a monopolului de retransmitere, care permit întreprinderii să abuzeze de poziția sa dominantă în favoarea propriilor servicii.

Mai precis, în hotărâre se precizează: este necesar să se amintească faptul că, în Hotărârea din 30 aprilie 1974, Sacchi, considerentul 14, Curtea a hotărât că nicio dispoziție din tratat nu se opune faptului că statele membre, din motive de interes public, de natură neeconomică, sustrag de la jocul concurenței emisiunile de radioteleviziune, conferind uneia sau mai multor unități dreptul exclusiv de a proceda la acest lucru. Cu toate acestea, rezultă din art. 90 alin. (1) și (2) din tratat că modalitatea în care este organizat sau exercitat acest monopol poate aduce atingere normelor tratatului, în special celor privind libera circulație a mărfurilor, libertatea de a presta servicii și regulile de concurență. Prin urmare, este necesar să se răspundă instanței naționale că dreptul comunitar nu se opune atribuirii unui monopol al televiziunii din considerente de interes public, de natură neeconomică. Cu toate acestea, modalitățile de organizare și de exercitare a unui astfel de monopol nu trebuie să aducă atingere dispozițiilor din tratat cu privire la libera circulație a mărfurilor și a serviciilor și la regulile de concurență²¹.

În ultimii ani doctrina abuzului automat²² a intrat într-un adevărat declin²³ deoarece Curtea a afirmat principiul conform căruia practica abuzivă trebuie să fie consecința directă a legii naționale și că art. 90 alin. (1) și art. 86 nu se opun acordării de către statele membre a drepturilor exclusive²⁴.

Ideile mai sus arătate sunt reluate și în hotărâri mai noi²⁵ în care se subliniază: potrivit unei jurisprudențe constante, normele referitoare la existența și la funcționarea unui monopol trebuie analizate în raport cu prevederile articolului 37 TFUE, aplicabile în mod specific exercitării de către

²¹ Pct. 10-12.

²² J. Mc Cormick, *The European Union. Politics and Policies*, 4th ed., Philadelphia, Westview Press, 2008, p.154; S.Deleanu, *Dreptul comunitar al afacerilor și dreptul consumației: interferențe și delimitări*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai – Studia Jurisprudentia; A. Fuerea, *Manualul Uniunii Europene, ed. a IV-a*, revăzută și adăugită după Tratatul de la Lisabona (2007/2009), Ed. Universul Juridic, București, 2010; B. Andreșan-Grigoriu, T. Ștefan, *Tratatele Uniunii Europene – actualizat 2010*, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2010.

²³ K-U. Kühn, *Closing the Pandora's Box? Joint dominance after the Airtours Judgment*, in Pros and Cons of Merger Control, Stockholm, Swedish Competition Authority, 2002, pp.57–59; A. MasColell, M. D. Whinston, J. R. Green, *Microeconomic Theory*, Oxford, Oxford University Press, 1995, pp.400–405, pp. 417–423; J. Tirole, *The Theory of Industrial Organization*, Cambridge, The MIT Press, 1988, pp.245–247; G. Werden, *Economic Evidence on the Existence of Collusion*, Antitrust Law Journal 71/2003–2004, pp. 719, 729–734; P. Freeman, *Market Investigations and Oligopolistic Markets*, in Annual Proceedings – Fordham Corporate Law Institute, ed. B. Hawk Dordrecht, Kluwer Academic Publishers, 2008, p. 653; R. Gibbons, *What the Folk Theorem Doesn't Tell Us*, Industrial and Corporate Change 15, no. 2/2006, pp.381–386, 383–384.

²⁴ A se vedea: G. Tudor, D. Călin, *Jurisprudența CJCE*, vol. I, *Principiile dreptului comunitar Concurența Libera circulație a mărfurilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2006; L.A.-M. Vrabie coord. *Jurisprudența istorică a instanțelor comunitare, culegere de hotărâri integrale*, vol. 1, Institutul European din România, Direcția Coordonare Traduceri, București, 2008; R.M. Boulouis, D. Chevallier, M. Fasquelle, M. Blanquet, *Les grands arrêts de la jurisprudence communautaire*, t. 2, *Droit communautaire des affaires Marché intérieur Politiques communautaires*, Paris, Dalloz, 5e éd., 2002.

²⁵ *Hotărârea Curții (Camera a cincea) din 12 noiembrie 2015 dată în cauza C-198/14*, având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Helsingin hovioikeus (Curtea de Apel Helsinki, Finlanda), în procedura Valev Visnapuu împotriva Kihlakunnansyyttäjä, Suomen valtio – Tullihallitus. Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 34 TFUE, 36 TFUE, 37 TFUE și 110 TFUE, precum și a articolului 1 alineatul (1) și a articolelor 7 și 15 din Directiva 94/62/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 decembrie 1994 privind ambalajele și deșeurile de ambalaje (JO L 365, p. 10, Ediție specială, 13/vol. 14, p. 238). Cererea a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Visnapuu, care acționează pentru European Investment Group Oü („EIG”), pe de o parte, și Kihlakunnansyyttäjä (Parchetul districtual), pe de altă parte, în legătură cu vânzarea la distanță și cu livrarea de băuturi alcoolice consumatorilor finlandezi cu încălcarea reglementărilor finlandeze privind, printre altele, acciza pe anumite ambalaje de băuturi și vânzarea cu amănuntul a băuturilor alcoolice.

un monopol național cu caracter comercial a drepturilor sale de exclusivitate²⁶. În schimb, influența asupra schimburilor din cadrul Uniunii a altor prevederi din legislația națională, care pot fi disociate de funcționarea monopolului, deși au o influență asupra acestuia, trebuie examinată în raport cu articolul 34 TFUE²⁷. Prin urmare, trebuie amintit în această privință că, fără a impune abolirea totală a monopolurilor naționale cu caracter comercial, articolul 37 TFUE prevede organizarea acestora astfel încât să se asigure excluderea oricărei discriminări între resortisanții statelor membre cu privire la condițiile de aprovizionare și de desfacere²⁸. În acest sens, articolul 37 TFUE prevede ca organizarea și funcționarea monopolului să fie adaptate astfel încât să se asigure excluderea oricărei discriminări între resortisanții statelor membre cu privire la condițiile de aprovizionare și comercializare, așa încât comerțul cu mărfuri provenind din celelalte state membre să nu fie dezavantajat, nici în drept, nici în fapt, în raport cu cel al mărfurilor naționale, iar concurența dintre economiile statelor membre să nu fie denaturată²⁹.

În *concluzie*, un monopol este dreptul exclusiv de a produce sau comercializa un produs sau un serviciu conferit de o autoritate publică; acesta este un statut greu acceptat de către Comisia Europeană, deoarece pare, la o privire superficială, incompatibil cu concurența liberă care trebuie să caracterizeze piața internă. Cu toate acestea, anumite sectoare, în special activitățile de rețea, au inițial interesul de a găsi un monopol; de fapt, acestea sunt activități în care economiile de scară sunt foarte importante și unde costurile de intrare pe piață sunt foarte mari din cauza infrastructurii necesare. Prin urmare, deși regula generală este că întreprinderile publice trebuie să respecte regulile liberei concurențe și să nu beneficieze de măsuri de stat care le favorizează, este comun pentru unele companii publice să efectueze un serviciu ... "de interes public", de "interes economic general". Articolul 37 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) se referă la monopolurile comerciale. Astfel, statele sunt autorizate să le organizeze "astfel încât să se asigure ... excluderea oricărei discriminări între cetățenii statelor membre". Astfel, în timp ce anumite monopoluri istorice, cum ar fi tutunul, alcoolul, petrolul, electricitatea, gazul sau produsele farmaceutice, sunt desemnate prin acest nume, multe state europene și-au modificat normele care guvernează monopolurile în conformitate cu legislația europeană; de exemplu, permițând autorității de monopol să importe materii prime din alte state sau prin obligarea acesteia de a vinde tuturor clienților care doresc să intre în raporturi contractuale.

BIBLIOGRAPHY

B. Andreșan-Grigoriu, T. Ștefan, *Tratatele Uniunii Europene* – actualizat 2010, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2010;

²⁶ Pct. 86. Hotărârea Rosengren și alții, C-170/04, EU:C:2007:313, punctul 17 și jurisprudența citată; Hotărârea ANETT, C-456/10, EU:C:2012:241, punctul 22 și jurisprudența citată.

²⁷ Pct. 87. Hotărârea Rosengren și alții, C-170/04, EU:C:2007:313, punctul 18 și jurisprudența citată; Hotărârea ANETT, C-456/10, EU:C:2012:241, punctul 23 și jurisprudența citată.

²⁸ Pct. 94. Hotărârea Franzén, C-189/95, EU:C:1997:504, punctul 38 și jurisprudența citată; Hotărârea Hanner, C-438/02, EU:C:2005:332, punctul 34 și jurisprudența citată.

²⁹ Pct. 95. Hotărârea Franzén, C-189/95, EU:C:1997:504, punctul 40. A se vedea și: *Hotărârea Curții (Camera a treia) din 26 aprilie 2012 dată în cauza C-456/10*, având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunal Supremo (Spania), în procedura Asociación Nacional de Expendedores de Tabaco y Timbre (ANETT) împotriva Administración del Estado, cu participarea: Unión de Asociaciones de Estanqueros de España, Logivend SLU, Organización Nacional de Asociaciones de Estanqueros. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 34 TFUE și a fost formulată în cadrul unui litigiu între Asociación Nacional de Expendedores de Tabaco y Timbre (ANETT), pe de o parte, și Administración del Estado, pe de altă parte, în legătură cu unele dispoziții naționale care interzic titularilor de puncte de vânzare a produselor din tutun și a timbrelor („comercianții cu amănuntul de produse din tutun”) să importe produse din tutun din alte state membre.

- P. Bauby, *Le concept de concurrence dans l'Union européenne: origines, contenu, devenir*, în Colloque EUROPA–Limoges –21 novembre 2014 La concurrence nonfaussée au sein del'Union: Peut-on évoluer vers une concurrence équitable en Europe?;
- A.Băbălău, *Măsuri legislative adoptate de Comunitatea Europeană în domeniul fiscalității directe*, www.proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/view/1152/1069;
- R.M. Boulouis, D. Chevallier, M. Fasquelle, M. Blanquet, *Les grands arrêts de la jurisprudence communautaire*, t. 2, *Droit communautaire des affaires Marché intérieur Politiques communautaires*, Paris, Dalloz, 5e éd., 2002;
- M. Canoy, P. Rey, E. van Damme, *Dominance and Monopolization*, TILEC Discussion Paper DP 2004-022, Tilburg University;
- P. Corruble, F. Aubert, J.B. Avel, M. Charbit, C.H. Dechelette, P. Circh, *Droit européen des affaires*, Dunod, Paris, 1998;
- Mc Cormick, *The European Union. Politics and Policies*, 4th ed., Philadelphia, Westview Press, 2008;
- V. Constantinesco, J.-P. Jacqué, R. Kovar, D. Simon, *Traité instituant la CEE*, Economica, Paris, 1992;
- P. Craig, G. de Búrca, *Dreptul Uniunii Europene Comentarii, jurisprudență și doctrină*, ed. a IV-a, serie coordonată de B. Andreșan-Grigoriu și T. Ștefan, Ed. Hamangiu, București, 2009;
- D. Dănișor, *La traduction juridique, facteur d'intégration européenne*, **Proceedings ale Congresului Integrarea Europeană**, - între tradiție și modernitate, Ed. Universității "Petru Maior", **Volum 5/2014**;
- S. Deleanu, *Drept comunitar al afacerilor*, Ed. Dacia Europa Nova, Lugoj, 2001;
- S.Deleanu, *Dreptul comunitar al afacerilor și dreptul consumației: interferențe și delimitări*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai – Studia Jurisprudentia;
- J-P., Dtetie, *Strategor : Politique générale de l'entreprise*, Dunod, 4ème édition, Paris, 1997;
- M. Duault, *Les méga-alliances, à l'image des groupements d'entreprises de transport maritime, en droit communautaire de la concurrence*, Mémoire, Nantes, 2011;
- L. Dubouis, C. Blumann, *Droit matériel de l'Union Européenne*, Paris, Montchrestien, 4e éd., 2006;
- A.I.Dușcă, *Dreptul Uniunii Europene privind afacerile, ediția a 2-a revizuită și adăugită*, Ed.Universul Juridic, București, 2016;
- A.I.Dușcă, D.Dănișor, *Dicționar de dreptul Uniunii Europene*, Ed. Simbol, Craiova, 2018;
- A-I.Dușcă, D. Dănișor, *Consumers and European Contract Law*, The knowlegge-Based Organization the 20th International Conference 12-14 June 2014, Land Forces Academy, Nicolae Bălcescu Land Forces Academy Publishing House;
- A.I. Dușcă, A.L. Turculeanu, *Drept comunitar al afacerilor*, Caiet de seminar, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
- J. Faull, A. Nikpay, *The EC Law of Competition*, 2nd edn, Oxford, Oxford University Press, 2007;
- P. Freeman, *Market Investigations and Oligopolistic Markets*, in Annual Proceedings – Fordham Corporate Law Institute, ed. B. Hawk Dordrecht, Kluwer Academic Publishers, 2008;
- A. Fuerea, *Drept comunitar al afacerilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2003;
- A. Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, ed. a IV-a, revăzută și adăugită după Tratatul de la Lisabona (2007/2009), Ed. Universul Juridic, București, 2010;
- Ch. Gavalda, G. Parleani, *Droit des affaires de l'Union européenne*, 6e éd, Paris, Juris Classeur, 2010;
- G. D. Gărăiman, D. Dănișor, O. Ghiță, R. Răducanu, M. Soreată, D. Gărăiman, *Mic dicționar de termeni juridici în spațiul european*, Ed. Universitaria, Craiova, 2008;
- R. Gibbons, *What the Folk Theorem Doesn't Tell Us*, Industrial and Corporate Change 15, no. 2/2006;
- B. Gilles, C. Henry, *Concurrence et services publics dans l'Union européenne*. In: *Politiques et management public*, vol. 16, n° 2, 1998;

- B. Gomes - Casseres, *Do you really have an alliance strategy?*, Strategy & Leadership, Vol. 26, Issue 4, 1998;
- A. Groza, *Uniunea Europeană Drept material*, Ed. C. H. Beck, București, 2014;
- H. Haupt, *Collective Dominance under Article 82 E.C. and EC Merger Control in the Light of the Airtours Judgment*, European Competition Law Review 23, no. 9/2002;
- D. Hensler, *Class Action Dilemmas : Pursuing Public Goals for Private Gains*, Santa Monica, RAND Institute for Civil Justice, 2000;
- A.L. Ivan, *Perspective teoretice ale construcției europene*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2003;
- A. Jones, B. Sufrin, *EC Competition Law*, 3rd edn, Oxford, Oxford University Press, 2008;
- V. Korah, *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice*, 8th edn, Oxford & Portland Oregon, Hart Publishing, 2004;
- K-U. Kühn, *Closing the Pandora's Box? Joint dominance after the Airtours Judgment*, in Pros and Cons of Merger Control, Stockholm, Swedish Competition Authority, 2002;
- O. Manolache, *Drept comunitar*, ed. a IV-a, Ed. All Beck, București, 2004;
- O. Manolache, *Regimul juridic al concurenței în dreptul comunitar*, Ed. All Beck, București, 1997;
- O. Manolache, *Regimul juridic al concurenței în dreptul comunitar*, Ed. All, București, 2004;
- A. MasColell, M. D. Whinston, J. R. Green, *Microeconomic Theory*, Oxford, Oxford University Press, 1995, pp.400–405;
- C. Nourissat, *Droit communautaire des affaires*, Paris, Dalloz, 2e éd., 2005;
- R. O'Donoghue, J. A. Padilla, *The Law and Economics of Article 82 EC*, Portland: Hart Publishing, 2006;
- N. Petit, *Oligopolles, Collusion Tacite et Droit Communautaire de la Concurrence*, Bruxelles, Brylant, 2007;
- B.M.C. Predescu, A.I. Dușcă, *Dreptul comunitar al afacerilor*, Ed.Universitaria, Craiova, 2003;
- F., Rigaux, *La notion de fait en science juridique*, Annales de droit de Louvain, Louvain, 1988;
- J. Tirole, *The Theory of Industrial Organization*, Cambridge, The MIT Press, 1988;
- G. Tudor, D. Călin, *Jurisprudența CJCE*, vol. I, *Principiile dreptului comunitar Concurența Libera circulație a mărfurilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2006;
- L.A.-M. Vrabie coord. *Jurisprudența istorică a instanțelor comunitare, culegere de hotărâri integrale*, vol. 1, Institutul European din România, Direcția Coordonare Traduceri, București, 2008;
- G. Wagner, *Should Private Enforcement of Competition Law be Strengthened?* în D. Schmidtchen, M. Albert, S. Voigt, *The More Economic Approach to European Competition Law*, Tubingue, Mohr Siebeck, 2007;
- G. Werden, *Economic Evidence on the Existence of Collusion*, Antitrust Law Journal 71/2003–2004;
- R. Whish, *Competition Law*, 6th edn, Oxford, Oxford University Press, 2009;
- M. Wise, *Droit et politique de la concurrence dans l'Union européenne*, Revue sur le droit et la politique de la concurrence 2007/1 (Vol. 9).